

Żaneta Gwardzińska-Chowaniec\*

orcid.org/0000-0003-2055-7466

## Inkoherencja postanowień konwencji haskiej z roku 1954 i znaczenia informacji o zasobach dziedzictwa na przykładzie konfliktu zbrojnego w Ukrainie

### Incoherence of the Provisions of the 1954 Hague Convention and the Importance of Information on Heritage Resources on the Example of the Armed Conflict in Ukraine

**Słowa kluczowe:** bezpieczeństwo informacji, konflikt zbrojny, bezpieczeństwo wewnętrzne, ochrona zabytków

**Keywords:** information security, armed conflict, internal security, protection of monuments

#### Wprowadzenie

Doświadczenia II wojny światowej i związane z nimi niepowetowane zniszczenia, jakim uległy dobra kultury w efekcie bezpośrednich i pośrednich działań wojennych, jak również prowadzonej na olbrzymią skalę przez reżimy totalitarne (III Rzeszę oraz ZSRR) grabieży dzieł sztuki i niszczenia zabytków nieruchomych oraz pomników, stały się przyczyną do uchwalenia w roku 1954 na Międzynarodowej Konferencji UNESCO w sprawie ochrony dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego tzw. konwencji haskiej<sup>1</sup>. Na owe czasy konwencja haska była dokumentem, którego przyjęcie, zważywszy na postpamięć minionego konfliktu zbrojnego, wydawało się dziejową koniecznością<sup>2</sup> i obudziło w środowiskach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego całego świata ogromne nadzieje. Wraz z jej przyjęciem ustanowiony został najwyższy w historii prawa międzynarodowego poziom ochrony dóbr kulturalnych w czasie konfliktów zbrojnych [O’Keefe 2006, s. 6–91; Nahlik 1958, s. 69–275], jednak nieratyfikowanie konwencji przez niektóre czołowe mocarstwa, np. Stany Zjednoczone Ameryki czy Wielką Brytanię, zdaniem Włady-

#### Introduction

The experience of the Second World War and the associated irreparable damage to cultural property as a result of direct and indirect warfare, as well as the large-scale looting of works of art and the destruction of immovable monuments and memorials by totalitarian regimes (the Third Reich and the USSR), led to the adoption of the Hague Convention in 1954 at the UNESCO International Conference on the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict. For its time, the Hague Convention was a document whose adoption, given the memory of the past armed conflict, seemed a historical necessity and raised great hopes in cultural heritage protection circles around the world. With its adoption, the highest level of protection of cultural property during armed conflicts in the history of international law was established [O’Keefe 2006, pp. 6–91; Nahlik 1958, pp. 69–275], but the non-ratification of the Convention by some leading powers, such as the United States of America or Great Britain, according to Władysław Sieroszewski, weakened its significance [Sieroszewski 1973, p. 170].

\* dr, Akademia Ekonomiczno-Humanistyczna w Warszawie, Wydział Nauk Społecznych

\* *Ph.D., Academy of Economics and Humanities in Warsaw, Faculty of Social Sciences*

**Cytowanie / Citation:** Gwardzińska-Chowaniec Ż. Incoherence of the Provisions of the 1954 Hague Convention and the Importance of Information on Heritage Resources on the Example of the Armed Conflict in Ukraine. *Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation* 2024, 80:

**Otrzymano / Received:** 10.07.2024 • **Zaakceptowano / Accepted:** 5.09.2024

**doi:** 10.48234/WK80CONFLICT

*Praca dopuszczona do druku po recenzjach*

*Article accepted for publishing after reviews*

sława Sieroszewskiego osłabiło jej znaczenie [Sieroszewski 1973, s. 170].

Obecnie, w roku siedemdziesięciolecia obowiązywania konwencji, z całą stanowczością możemy stwierdzić, że od zakończenia II wojny światowej w Europie nie było konfliktu zbrojnego na taką skalę, jak ten zapoczątkowany niemiecką nazistowską napaścią zbrojną na Rzeczpospolitą 1 września 1939. Do początku lat 90. XX w., z wyłączeniem zamachów terrorystycznych w Europie Zachodniej, na Starym Kontynencie nie było konfliktów zbrojnych o charakterze ponadnarodowym. W roku 1992 rozpoczęła się pierwsza od 1945 wojna – w Bośni i Hercegowinie, która trwała do 1995 r. Niszczenie dóbr kultury słowiańskiej podczas konfliktu w Bośni stało się podstawą użycia postanowień konwencji haskiej [Długozima 2009, s. 59–66]. Wojna ta opierała się na strategii czyszczenia etnicznego, skoncentrowanej na eliminacji przez jedną grupę etniczną innej grupy w celu zmuszenia jej do opuszczenia zamieszkiwanego przez nią terytorium [Mazowiecki 1993, s. 37].

Inaczej jest obecnie w przypadku konfliktu zbrojnego w Ukrainie, którego eskalacja nastąpiła 24 lutego 2022. Trwającemu w Ukrainie konfliktowi możemy przypisać wszystkie cechy wojny na wyniszczenie zasobów ludzkich, a co więcej, jest to tzw. wojna bratobójcza, nastawiona na całkowitą eksterminację narodu ukraińskiego, łącznie z jego kulturą i przynależnością narodową<sup>3</sup>. Kultura ukraińska, a przede wszystkim dobra kultury ukraińskiej są intencjonalnie<sup>4</sup> niszczone przez agresora, instytucje kultury stają się celami ataków rakietowych. Dobra kultury ulegają także zniszczeniu lub uszkodzeniu w efekcie ubocznym zamachów dokonywanych na inne obrane cele [Chrzczonowicz 2017, s. 82–83; Trzeciński 2010]. Nie stanowi to novum, dlatego że dobra kultury od zawsze stawały się bezpośrednimi lub pośrednimi celami podczas prowadzonych konfliktów zbrojnych, jak również ataków terrorystycznych.

Zgodnie z danymi Ministerstwa Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy<sup>5</sup> w okresie od 24 lutego 2022 do 25 stycznia 2024 Federacja Rosyjska zniszczyła lub uszkodziła 902 obiekty dziedzictwa kulturowego Ukrainy (w tym 124 to zabytki o znaczeniu krajowym, 708 o znaczeniu lokalnym) oraz 70 nowo odkrytych obiektów. Poniższa tabela ukazuje aktualny stan wiedzy na temat zniszczeń obiektów dziedzictwa kulturowego w Ukrainie wskutek prowadzonych od 24 lutego 2022 działań wojennych na terytorium tego państwa.

Analiza danych zawartych w tabeli powinna zostać dokonana przez pryzmat mapy zabytków Ukrainy i mapy rosyjskiej inwazji w Ukrainie od 24 lutego 2022 do dziś. W efekcie dostrzegamy, że najwięcej zniszczeń było w obwodach, w których toczyły się najcięższe walki, a jednocześnie znajdowało się na ich obszarze najwięcej zabytków – charkowskim (region charkowski), odeskim (region odeski) i donieckim. Należy podkreślić, że do zniszczeń zabytków na terenie Ukrainy dochodziło głównie za sprawą ataków rakietowych, pożarów, budowy polowej fortyfikacji ziemnej, zaminowywania stanowisk archeologicznych i kradzieży.

Now, in the year of the Convention's seventieth anniversary, we can state with certainty that since the end of the Second World War there has not been an armed conflict in Europe on such a scale as that initiated by the Nazi German armed attack on the Republic of Poland on September 1, 1939. Until the early 1990s, excluding terrorist attacks in Western Europe, there were no armed conflicts of a transnational nature on the Old Continent. In 1992, the first war since 1945 began—in Bosnia and Herzegovina, which lasted until 1995. The destruction of Slavic cultural property during the Bosnian conflict became the basis for the use of the provisions of the Hague Convention [Długozima 2009, pp. 59–66]. This war was based on an ethnic cleansing strategy, focused on the elimination by one ethnic group of another group in order to force it to leave the territory it inhabited [Mazowiecki 1993, p. 37].

The situation is currently different in the case of the armed conflict in Ukraine, which escalated on February 24, 2022. We can attribute to the ongoing conflict in Ukraine all the characteristics of a war of attrition and, what is more, it is a so-called fratricidal war aimed at the total extermination of the Ukrainian people, including their culture and national belonging. Ukrainian culture and, above all, Ukrainian cultural goods are intentionally destroyed by the aggressor, cultural institutions become targets of missile attacks. Cultural assets are also destroyed or damaged as a side effect of attacks carried out against other targets [Chrzczonowicz 2017, pp. 82–83; Trzeciński 2010]. This is not a new development, as cultural assets have always become direct or indirect targets during ongoing armed conflicts as well as terrorist attacks.

According to the data of the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, in the period from February 24, 2022 to January 25, 2024, the Russian Federation destroyed or damaged 902 cultural heritage objects of Ukraine (of which 124 are monuments of national significance, 708 of local significance) and 70 newly discovered structures. The table below shows the current state of knowledge on the destruction of cultural heritage sites in Ukraine as a result of the ongoing hostilities on the territory of Ukraine since February 24, 2022.

The analysis of the data in the table should be done through the prism of the map of Ukrainian monuments and the map of the Russian invasion of Ukraine from February 24, 2022 to the present day. As a result, we can see that the greatest destruction was in the oblasts where the heaviest fighting took place and at the same time the most monuments were located on their territory—Kharkiv (Kharkiv Oblast), Odesa (Odesa Oblast) and Donetsk. It should be noted that the destruction of monuments within Ukraine was mainly caused by missile attacks, fires, construction of field fortifications, mined archaeological sites and theft. It is widely accepted that Russia's failure to comply with international law on the conduct of armed conflict has

| Nazwa obwodu<br><i>Oblast name</i> | Liczba uszkodzonych lub zniszczonych zabytków dziedzictwa kulturowego<br><i>Number of damaged or destroyed cultural heritage monuments</i>   | Nazwa regionu<br><i>Region name</i>                       | Liczba uszkodzonych lub zniszczonych zabytków dziedzictwa kulturowego w regionie<br><i>Number of damaged or destroyed cultural heritage sites in the region</i> |
|------------------------------------|--|---|---|
| charkowski<br><i>Kharkiv</i>       | 234 (10 o znaczeniu krajowym, 220 o znaczeniu lokalnym, 4 nowo odkryte obiekty dziedzictwa kulturowego)<br><i>234 (10 of national significance, 220 of local significance, 4 newly discovered heritage sites)</i>  | bogoduchowski<br><i>Bohodukhiv</i>                        | 5   |
|                                    |  | izyumski<br><i>Izyum</i>                                  | 14  |
|                                    |  | krasnogradski<br><i>Krasnohrad</i>                        | 2   |
|                                    |  | łożowski<br><i>Osov</i>                                   | 1   |
|                                    |  | charkowski<br><i>Kharkiv</i>                              | 197   |
|                                    |  | czugujowski<br><i>Chuhuiv</i>                             | 15  |
| odeski<br><i>Odesa</i>             | 119 (28 o znaczeniu krajowym, 91 o znaczeniu lokalnym)<br><i>119 (28 of national importance, 91 of local importance)</i>   | biłohorodsko-dnistrowski<br><i>Bilhorod-Dnistrovskyyi</i> | 1   |
|                                    |  | odeski<br><i>Odesa</i>                                    | 117   |
|                                    |  | izmailski<br><i>Ismail</i>                                | 1   |
| doniecki<br><i>Donetsk</i>         | 117 (15 o znaczeniu krajowym, 102 o znaczeniu lokalnym)<br><i>117 (15 of national importance, 102 of local importance)</i>   | kramatorski<br><i>Kramer</i>                              | 42  |
|                                    |  | mariupolski<br><i>Mariupol</i>                            | 26  |
|                                    |  | bachmucki<br><i>Bakhmut</i>                               | 28  |
|                                    |  | pokrowski<br><i>Pokrovsk</i>                              | 17  |
|                                    |  | wołnowski<br><i>Volnovakha</i>                            | 4   |
| chersoński<br><i>Kherson</i>       | 88 (13 o znaczeniu krajowym, 45 o znaczeniu lokalnym, 30 nowo odkrytych obiektów dziedzictwa kulturowego)<br><i>88 (13 of national significance, 45 of local significance, 30 newly discovered heritage sites)</i> | berysławski<br><i>Beryslav</i>                            | 12  |
|                                    |  | biłozerski<br><i>Bilozerka</i>                            | 2   |
|                                    |  | kachowski<br><i>Kakhovka</i>                              | 32  |
|                                    |  | chersoński<br><i>Kherson</i>                              | 42  |
| czernihowski<br><i>Chernihiv</i>   | 70 (27 o znaczeniu krajowym, 37 o znaczeniu lokalnym, 6 nowo odkrytych obiektów dziedzictwa kulturowego)<br><i>70 (27 of national significance, 37 of local significance, 6 newly discovered heritage sites)</i>   | czernihowski<br><i>Chernihiv</i>                          | 63  |
|                                    |  | koriukiwski<br><i>Koriukivka</i>                          | 1   |
|                                    |  | nowogród-siwierski<br><i>Novhorod-Siverskyi</i>           | 2   |
|                                    |  | niżyński<br><i>Nizhyn</i>                                 | 3   |
|                                    |  | prylucki<br><i>Pryluky</i>                                | 1   |
| kijowski<br><i>Kyiv</i>            | 69 (16 o znaczeniu krajowym, 37 o znaczeniu lokalnym, 16 obiektów nowo odkrytych)<br><i>69 (16 of national significance, 37 of local significance, 16 newly discovered sites)</i>                                  | biłotserkowski<br><i>Biła Tserkva</i>                     | 1   |
|                                    |  | obrowarski<br><i>Brovary</i>                              | 5   |
|                                    |  | buczański<br><i>Bucha</i>                                 | 14  |
|                                    |  | wyszhorodski<br><i>Vyshhorod</i>                          | 6   |
|                                    |  | miasto Kijów<br><i>Kyiv city</i>                          | 43  |

| Nazwa obwodu<br><i>Oblast name</i> | Liczba uszkodzonych lub zniszczonych zabytków dziedzictwa kulturowego<br><i>Number of damaged or destroyed cultural heritage monuments</i>   | Nazwa regionu<br><i>Region name</i>               | Liczba uszkodzonych lub zniszczonych zabytków dziedzictwa kulturowego w regionie<br><i>Number of damaged or destroyed cultural heritage sites in the region</i> |
|------------------------------------|--|---|---|
| zaporoski<br><i>Zaporizhzhia</i>   | 38 zabytków o znaczeniu lokalnym<br><i>38 monuments of local significance</i>  | wasiliwski<br><i>Vasylivka</i>                    | 12  |
|                                    |  | zaporoski<br><i>Zaporizhzhia</i>                  | 15  |
|                                    |  | połogowski<br><i>Polohy</i>                       | 10  |
|                                    |  | melitopolski<br><i>Melitopol</i>                  | 1   |
| lwowski<br><i>Lviv</i>             | 34 (1 o znaczeniu krajowym, 27 o znaczeniu lokalnym, 6 nowo odkrytych obiektów dziedzictwa kulturowego)<br><i>34 (1 of national significance, 27 of local significance, 6 newly discovered heritage sites)</i> | obwód dnieprowski<br><i>Dniprovsk</i>             | 15  |
|                                    |  | kryworiżki<br><i>Krivorizky</i>                   | 4   |
|                                    |  | Nikopol<br><i>Nikopol</i>                         | 14  |
|                                    |  | Pawłograd<br><i>Pavlohrad</i>                     | 1   |
| ługański<br><i>Luhansk</i>         | 30 zabytków o znaczeniu lokalnym<br><i>30 monuments of local significance</i>  | świętowski<br><i>Svatove</i>                      | 5   |
|                                    |  | siewierodoniecki<br><i>Sievierodonetsk</i>        | 23  |
|                                    |  | szczestynski<br><i>Shchastia</i>                  | 2   |
| sumski<br><i>Sumy</i>              | 25 (5 o znaczeniu krajowym, 20 o znaczeniu lokalnym)<br><i>25 (5 of national importance, 20 of local importance)</i>   | konotowski<br><i>Konotop</i>                      | 5   |
|                                    |  | ochtyrski<br><i>Okhtyrka</i>                      | 12  |
|                                    |  | sumski<br><i>Sumy</i>                             | 7   |
|                                    |  | szostkiński<br><i>Shostkin</i>                    | 1   |
| mikołajowski<br><i>Mykolaiv</i>    | 22 (3 o znaczeniu krajowym, 15 o znaczeniu lokalnym, 4 nowo odkryte obiekty dziedzictwa kulturowego)<br><i>22 (3 of national significance, 15 of local significance, 4 newly discovered heritage sites)</i>    | mikołajowski<br><i>Mykolaiv</i>                   | 22  |
| chmielnicki<br><i>Khmelnyskyi</i>  | 10 (1 o znaczeniu krajowym, 6 o znaczeniu lokalnym, 3 nowo odkryte obiekty dziedzictwa kulturowego)<br><i>10 (1 of national significance, 6 of local significance, 3 newly discovered heritage sites)</i>      | szepietowski<br><i>Shepetivka</i>                 | 2   |
|                                    |  | chmielnicki<br><i>Khmelnyskyi</i>                 | 8   |
| winnicki<br><i>Vinnitsa</i>        | 4 (1 o znaczeniu krajowym, 3 o znaczeniu lokalnym)<br><i>4 (1 of national importance, 3 of local importance)</i>   | winnicki<br><i>Vinnitsa</i>                       | 4   |
| połtawski<br><i>Poltava</i>        | 4 (1 o znaczeniu krajowym, 2 o znaczeniu lokalnym, 1 nowo odkryty obiekt dziedzictwa kulturowego)<br><i>4 (1 of national significance, 2 of local significance, 1 newly discovered heritage site)</i>          | kremenczucki<br><i>Kremenchuk</i>                 | 4   |
| żytomierski<br><i>Zhytomyr</i>     | 2 (1 o znaczeniu krajowym, 1 o znaczeniu lokalnym)<br><i>2 (1 of national importance, 1 of local importance)</i>   | korosteński<br><i>Korosten</i>                    | 2   |
| kirowogradzki<br><i>Kirovohrad</i> | 1 o znaczeniu lokalnym<br><i>1 of local importance</i>   | powiat aleksandryjski<br><i>Alexandria County</i> | 1   |

Tabela 1. Zniszczenia obiektów dziedzictwa kulturowego w Ukrainie wskutek działań wojennych od 24 lutego 2022 do 25 stycznia 2024. Opracowanie własne na podstawie oficjalnych danych Ministerstwa Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy.

Table 1. Destruction of cultural heritage sites in Ukraine due to hostilities from February 24, 2022, to January 25, 2024. Own compilation based on official data from the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine.

Powszechnie przyjmuje się, że nieprzestrzeganie prawa międzynarodowego przez Rosję w zakresie, w jakim narzuca ono zasady prowadzenia konfliktów zbrojnych, stało się przyczyną uszczerbienia zasobu dziedzictwa Ukrainy. Niemniej należy zwrócić uwagę na pewną prawidłowość – prowadząc wojnę defensywną (jak w tym przypadku Ukraina), w pierwszej kolejności jesteśmy zobowiązani do zapewnienia bezpieczeństwa ludności cywilnej, równocześnie dążąc do odzyskania terytorium zajętego przez najeźdźcę. Zmuszeni jesteśmy zatem do wartościowania i poświęcania dóbr niższej wartości w dążeniu do osiągnięcia wyższego celu – zwycięstwa.

Dokonując kontrofensywy, dobieramy działania taktyczne przede wszystkim zgodnie z zasadami celowości, zachowania ciągłości działania i ekonomii sił, każdorazowo mając na uwadze słabość czynnika ludzkiego. Kluczowym elementem prowadzonych działań w zakresie bezpieczeństwa państwa jest dywersyfikacja informacji oparta na zasadzie wiedzy uzasadnionej. Tym samym dostrzegamy, że bezpieczeństwo informacji ma kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa<sup>6</sup> nie tylko w czasie pokoju, lecz przede wszystkim podczas konfliktów zbrojnych.

### **Ochrona informacji o zabytkach jako element ochrony zabytków podczas konfliktów zbrojnych**

Wojna w Ukrainie ukazała rolę i znaczenie informacji dotyczących zabytków, zarówno bezpośrednich (np. lokalizacji obiektów zabytkowych), jak i pośrednich, czyli wszystkich informacji dotyczących dóbr kultury, w szczególności informacji o wszelkich zgłoszonych przez instytucje kultury zapotrzebowaniach na środki<sup>7</sup> i materiały do zabezpieczania obiektów, albowiem na ich podstawie można otrzymać pełną informację o zamiarach danej instytucji co do zgromadzonych w niej obiektów. O ile informacje bezpośrednie możliwe są do uzyskania wprost od ich gestora czy też za pomocą dostępu do Internetu, o tyle informacje pośrednie opierają się na czerpaniu wiedzy z różnych udostępnionych (powszechnie lub wewnętrznie) źródeł informacji i danych. Na przykład pod koniec lutego 2022 Google tymczasowo wyłączył w Mapach Google bieżące dane o ruchu drogowym i informacje o zajętości miejsc takich jak sklepy i restauracje czy instytucje kultury w Ukrainie w celu podniesienia bezpieczeństwa lokalnych społeczności w kraju [*Google temporarily disables*]. Działanie to miało na celu przede wszystkim ułatwienie ewakuacji ludności cywilnej, przemieszczania się kolumn wojskowych i ewakuacji dóbr kultury na terytorium Ukrainy. Informacja o natężeniu ruchu w danej instytucji kultury (np. w muzeum) może świadczyć o zabezpieczeniu zbiorów, a zarazem wskazywać na potencjalne ścieżki ich ewakuacji.

Szczególnym rodzajem informacji bezpośrednich stały się w pierwszych dniach konfliktu zbrojnego w Ukrainie listy zapotrzebowania na środki ochrony

been the cause of the depletion of Ukraine's heritage stock. Nevertheless, it is important to note a certain regularity—when waging a defensive war (as Ukraine is in this case), we are obliged to ensure the safety of the civilian population first, while at the same time seeking to regain any lost territory. We are therefore forced to value and sacrifice assets of lower value in pursuit of a higher goal—victory.

When carrying out counter-attacks, we select tactical actions primarily according to the principles of expediency, continuity of action and economy of force, each time taking into account the weakness of the human factor. One key element of the state security operations carried out is information diversification based on the principle of reasoned knowledge. Thus, we recognize that information security is crucial for the internal security of the state not only in peacetime, but above all during armed conflicts.

### **Protection of information on monuments as part of the protection of monuments during armed conflicts**

The war in Ukraine has shown the role and importance of information on monuments, both direct (e.g., the location of monuments) and indirect, i.e., all information on cultural property, in particular information on any requests made by cultural institutions for resources and materials for securing objects, as on the basis of this information it is possible to obtain full information on the intentions of a given institution with regard to its collected objects. While direct information can be obtained directly from their host or by means of Internet access, indirect information is based on drawing knowledge from various information and data sources made available (widely or internally). For example, at the end of February 2022 Google temporarily disabled current traffic data and occupancy information for places such as shops and restaurants or cultural institutions in Ukraine in Google Maps in order to enhance the safety of local communities in the country [*Google temporarily disables*]. This action was primarily aimed at facilitating the evacuation of civilians, the movement of military columns and the evacuation of cultural property on Ukrainian territory. Information about the volume of traffic at a cultural institution (e.g. a museum) can indicate the security of the collections and at the same time indicate potential evacuation paths.

A special type of direct information became, in the first days of the armed conflict in Ukraine, the lists of demands for conservation measures sent by the employees of Ukrainian cultural institutions (e.g. museums, theatres, cultural houses) to European cultural institutions, as well as international organizations such as the European Union, UNESCO, ICOM or ICOMOS. It should be emphasized that on the basis of this list, looking at the profile of the sender institution and the nature of the collections it holds, it is

zabytków kierowane przez pracowników ukraińskich instytucji kultury (m.in. muzeów, teatrów, domów kultury) do europejskich instytucji kultury, jak również organizacji międzynarodowych takich jak Unia Europejska, UNESCO, ICOM czy ICOMOS. Należy podkreślić, że na podstawie przedmiotowej listy, patrząc na profil instytucji będącej jej nadawcą i charakter posiadanych zbiorów, można wydedukować, gdzie dana instytucja przetrzymuje zbiory i co zamierza z nimi zrobić. Przykładowo: gdy muzeum prosi o pilne przekazanie osuszaczy i nawilżaczy powietrza, można wynioskować, że przetrzymuje zbiory w piwnicach, natomiast gdy przedmiotem poszukiwań jest skrzynia lotnicza, możemy przypuszczać, że zamierza ono wywieźć część obiektów drogą lotniczą za granicę.

Dostrzegamy zatem, że wypracowane procedury działania na wypadek konfliktów zbrojnych i innych sytuacji kryzysowych, nawet jeśli byłyby najdokładniejsze, to nie mogą zostać wdrożone, jeśli instytucje nie będą posiadały środków technicznych służących zabezpieczeniu obiektów, jak również osób, które będą uczestniczyć w procedurach kryzysowych. Sądząc po stanach magazynowych światowych muzeów, można śmiało stwierdzić, że nie istnieje muzeum posiadające w swoich magazynach wystarczającą liczbę skrzyń, nawilżaczy powietrza, osuszaczy, folii bąbelkowej czy tektury, która umożliwiłaby sprawne zabezpieczenie wszystkich znajdujących się w instytucji obiektów. Co więcej, posiadanie środków pieniężnych na ich zakup nie rozwiązuje problemu, dlatego że zwiększony popyt nie jest wprost proporcjonalny do wzrostu podaży. Większość towarów produkowana jest obecnie w Azji (np. w Chińskiej Republice Ludowej) i zamawiając je u dystrybutora, jesteśmy ograniczeni czasem ich dostawy do Europy. Towary te przewożone są głównie na kontenerowcach, co sprawia, że czas transportu do Europy wynosi ok. miesiąc. Notabene, towary nieumijne trzeba dopuścić do obrotu na terytorium Unii Europejskiej i uiścić należne cło i podatki. W przypadku pomocy w zabezpieczaniu dóbr kultury w Ukrainie należy podkreślić, że czas dostawy wydłużał się o okres transportu pomocy humanitarnej na Ukrainę, na który składał się czas odprawy pomocy humanitarnej i czas dostawy do miejsca docelowego.

Kolejnym problemem są procedury zakupowe, które nie przewidują szczególnych regulacji prawnych na czas trwania konfliktów zbrojnych. Nawet jeśli rezerwy rządowe poszczególnych państw mają wystarczającą ilość środków do zabezpieczenia znacznej części zasobów dóbr kultury, to mogą one zostać wykorzystane w pierwszej kolejności na zabezpieczenie dóbr kultury znajdujących się w zasobach publicznych, a w efekcie właściciele prywatni zobowiązani są do zabezpieczenia swoich własności we własnym zakresie. Utopijne jest również założenie, że każde z państw dysponuje rezerwami rządowych środków do zabezpieczenia dóbr kultury. Warto wskazać, że muzea do najazdu zbrojnego na Ukrainę w 2022 r. posiadały ich niewielkie ilości, w zakresie ograniczonym do przewozu wyznaczonej liczby muzealiów głównie podczas wypożyczenia dóbr

possible to deduce where the institution is holding the collections and what it intends to do with them. For example, when a museum asks for dehumidifiers and humidifiers as a matter of urgency, we can deduce that it is holding the collection in its basement, whereas when the object of the search is an air crate, we can assume that it intends to transport some of the objects abroad by air.

We see, therefore, that the procedures developed for dealing with armed conflicts and other crisis situations, even if they were the most accurate, cannot be implemented if the institutions do not have the technical means to secure the objects, as well as the people who will participate in the crisis procedures. Judging by the inventories of the world's museums, it is safe to say that there is no museum that has enough boxes, humidifiers, dehumidifiers, bubble wrap or cardboard in its storerooms to efficiently secure all the objects in the institution. Moreover, having the money to buy them does not solve the problem, because increased demand is not directly proportional to increased supply. Most goods are now produced in Asia (e.g., the People's Republic of China) and, when ordering from a distributor, we are limited in the time it takes to deliver them to Europe. These goods are mainly transported on container ships, which makes the transport time to Europe about one month. Notably, non-EU goods have to be released for circulation within the European Union and the applicable customs duties and taxes have to be paid. In the case of assistance in securing cultural goods in Ukraine, it should be noted that the delivery time was extended by the period of transport of humanitarian aid to Ukraine, which consisted of the clearance time for humanitarian aid and the delivery time to the final destination.

Another problem is the purchasing procedures, which do not provide for specific legal regulations for the duration of armed conflicts. Even if the government reserves of individual states have sufficient funds to secure a significant part of the stock of cultural property, these may be used first to secure cultural property in public stock, and as a result private owners are obliged to secure their property themselves. It is also utopian to assume that each state has reserves of government resources to secure cultural assets. It is worth pointing out that museums until the armed invasion of Ukraine in 2022 possessed small amounts of these, to the extent that they were limited to transporting a limited number of museum artefacts mainly when lending cultural property or transporting them to specialist conservation laboratories.

Staying on the subject of public cultural assets, it is worth highlighting the problem of the centralization of purchasing policies that are inadequate for common-sense risk prevention mechanisms. It is also worth pointing out the policy of creating central storage facilities for museum collections, which constitutes a serious problem for cultural heritage at

kultury lub ich transportów do specjalistycznych pracowników konserwatorskich.

Pozostając w tematyce publicznych dóbr kultury, warto podkreślić problem centralizacji polityki zakupowej, która jest nieadekwatna do zdroworozsądkowych mechanizmów zapobiegania zagrożeniom. Warto również wskazać na stanowiącą poważny problem dla dziedzictwa kulturowego w zagrożeniu politykę tworzenia centralnych magazynów zbiorów muzealnych. Już w 1935 r. dr Józef Grabowski, kustosz Muzeum Pokuckiego w Stanisławowie, stwierdził, że zachowanie dokonanych zbiorów jest ważniejsze od powiększania ich [Grabowski 1935, s. 85]. Stwierdzenie to nie traci na aktualności mimo upływu blisko 90 lat. Tworzenie centralnych magazynów zbiorów muzealnych, zważywszy na obecną politykę Federacji Rosyjskiej i trwającą w Ukrainie wojnę, stanowi potencjalne zagrożenie dla zbiorów, które zgromadzone w takim magazynie można porównać do stogów siana, które na skutek jednej iskry spalają się do ostatniego źdźbła. Z punktu widzenia ochrony informacji o zabytkach magazyny zbiorów muzealnych mają jawną lokalizację, a lista zgromadzonych w nich zbiorów w czasie pokoju jest paradoksalnie łatwa do ustalenia na podstawie przepisów dotyczących udostępniania informacji publicznej. Można zatem wnioskować, że w czasie konfliktu zbrojnego zbiory pozostaną w magazynie i nie będą podlegać relokacjom, a co więcej, do magazynów mogą zostać wysłane czasowo w celu zabezpieczenia zbiory z innych muzeów.

Zbiory powinny zostać rozproszone – tego powinny nas nauczyć doświadczenia II wojny światowej, gdyż tylko rozproszenie zbiorów w sytuacji zaistnienia konfliktu zbrojnego może zapewnić im bezpieczeństwo, rozumiane jako zachowanie. Warto przypomnieć działania Niemców podczas II wojny światowej w czasie tzw. operacji Königsbergskiej. Gdy wojska radzieckie zbliżyły się do Królewca w 1944 r., w Prusach Wschodnich otwarto magazyny muzealne i archiwalne, a przedstawiciele zawodów zaufania publicznego (prawników, lekarzy itp.) poproszono o przechowanie zbiorów. Osoby te pod ubraniami przetransportowały do Niemiec Zachodnich dokumentację archiwalną, dzięki czemu ocalało ok. 70% historycznych zasobów archiwalnych. Historia niejednokrotnie ukazała, że najskuteczniejszą formą ochrony zbiorów jest ich relokacja.

Inaczej jest w przypadku zabytków nieruchomych, których lokalizacja jest powszechnie znana. Tu ważna jest ochrona informacji o zastosowanych zabezpieczeniach i procedurach na wypadek zagrożenia. Należy podkreślić, że zabytki pełnią szczególnie istotne funkcje podczas wojen – podnoszą one morale społeczne, a także są nośnikami dziedzictwa narodowego.

### **Wojna w Ukrainie a potencjalne zastosowanie konwencji haskiej z 1954 r. – uwagi na tle bezpieczeństwa informacji**

W siedemdziesięciolecie obowiązywania konwencji haskiej o ochronie dóbr kultury w razie konfliktu zbroj-

risk. As early as 1935, Dr Józef Grabowski, curator of the Pokuttia Museum in Stanisławów (present-day Ivano-Frankivsk), stated that preserving the collections made is more important than enlarging them [Grabowski 1935, p. 85]. This statement does not lose its relevance despite the passage of nearly ninety years. The creation of central storage facilities for museum collections, given the current policy of the Russian Federation and the ongoing war in Ukraine, poses a potential threat to the collections, which, when accumulated in such a warehouse, can be compared to a haystack which, due to a single spark, burns to the last blade. From the point of view of the protection of historical information, museum collections warehouses are openly located, and the list of the collections stored in them in peacetime is paradoxically easy to ascertain under the provisions on the release of public information. It can therefore be inferred that in times of armed conflict the collections will remain in storage and will not be relocated and, moreover, collections from other museums may be sent to the storage facilities temporarily for safeguarding purposes.

Collections should be dispersed—this is what the experience of the Second World War should teach us, because only the dispersal of collections in a situation of armed conflict can ensure their safety, understood as preservation. It is worth recalling the actions of the Germans during Second World War during the so-called Königsberg Operation. When Soviet troops approached Königsberg in 1944, museum and archive depots were opened in East Prussia and publicly trusted citizens (lawyers, doctors, etc.) were asked to store the collections. These individuals transported archival records under their clothes to West Germany, so that about 70% of the historical archival holdings were saved. History has repeatedly shown that the most effective form of preservation of collections is their relocation.

The situation is different for immovable monuments, the location of which is widely known. Here, it is important to protect information about the safeguards and emergency procedures in place. It should be emphasized that monuments have particularly important functions during wars—they raise public morale and also carry national heritage.

### **The war in Ukraine and the potential application of the 1954 Hague Convention – remarks concerning of information security**

On the seventieth anniversary of the Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict, it is important to consider whether it is an adequate piece of legislation in the current socio-political and economic circumstances. There is a political dimension to the application of international law, so both its application and compliance must be taken into account in the foreign policy of states. Using the example of the war

nego należy zastanowić się, czy w obecnych uwarunkowaniach społeczno-polityczno-gospodarczych jest ona aktem prawnym adekwatnym do rzeczywistości. Stosowanie prawa międzynarodowego ma wymiar polityczny, więc zarówno jego zastosowanie, jak i przestrzeganie musi zostać uwzględnione w polityce zagranicznej państw. Na przykładzie wojny w Ukrainie możemy zaryzykować zasadność tezy, że konwencja haska jest aktem historycznym, a jej postanowienia nie zawsze odpowiadają współczesnym realiom. Należy tutaj wskazać brak odniesień do wojny informacyjnej czy hybrydowej. Wynika to z tego, że w latach 50. XX w. one nie istniały, tak samo jak stosowane dzisiaj środki bojowe. Obecnie obserwujemy, jak Ukraina stopniowo staje się międzynarodowym poligonem do testowania nowych technologii w przemyśle zbrojeniowym (np. zastosowanie bezzałogowych rozpoznawczo-bojowych aparatów latających typu MALE – Bayraktar TB2), co zważywszy na rozwój przemysłu zbrojeniowego, jest zjawiskiem naturalnym.

Należy zauważyć, że zarówno konwencja haska, jak i będące jej integralną częścią protokoły nie zawierają przepisów penalizujących ujawnienie informacji o zabytku skutkującej zniszczeniem, uszkodzeniem lub grabieżą dobra kultury. Problematyka zarządzania bezpieczeństwem informacji pozostaje więc w kognicji państw – dysponentów zasobów dziedzictwa (dóbr kultury, w tym zabytków). Jest to niezwykle ważne w kontekście powojennych rozliczeń minionego konfliktu zbrojnego, choć jak widać z historii procesów norymberskich, skazanie rzeczywistych sprawców przestępstw bywa w niektórych przypadkach bardzo trudne, a niekiedy niemożliwe.

Dziedzictwo materialne w przeciwieństwie do dziedzictwa niematerialnego jest zasobem nieodnawialnym. Nośnikami dziedzictwa niematerialnego są ludzie i ich tradycja, natomiast dziedzictwo materialne jest osadzone w fizycznych nośnikach. Zniszczenie dóbr kultury sprawia, że zostaje ono utracone<sup>8</sup>. Rozwój digitalizacji zasobów dziedzictwa sprawił, że obecnie powinniśmy chronić nie tylko fizyczne dobra kultury, lecz również bazy danych zawierające informacje o dziedzictwie – to zagadnienie pozostaje poza obszarem regulacji konwencji haskiej.

Trzeba też zwrócić uwagę na postanowienia konwencji dotyczące transportu dóbr kultury. Zgodnie z art. 12 konwencji haskiej oraz art. 17 i 18 regulaminu wykonawczego do konwencji na wniosek zainteresowanej strony konwencji możliwy jest transport dóbr mający za wyłączny cel przewiezienie dóbr kulturalnych (w obrębie pewnego terytorium bądź na inne terytorium). W przedmiotowym wniosku strona powinna wskazać: powody transportu, przybliżoną ilość dóbr kultury oraz opis ich znaczenia, miejsce ich obecnego przebywania oraz miejsce, do którego mają być przewiezione, środki transportu, projektowaną trasę i datę transportu, jak również wszelkie inne istotne informacje. Ergo strona chcąc skorzystać z transportu specjalnego dóbr kultury obowiązana jest do upublicznienia wszelkich informacji o dobrach kultury, które zapewniają im bezpieczeństwo. Z punktu widzenia bezpieczeństwa przepis ten jest utopijny, gdyż lepiej byłoby

in Ukraine, we can risk the validity of the thesis that the Hague Convention is a historical act and its provisions do not always correspond to contemporary realities. The absence of references to information or hybrid warfare should be pointed out here. This is because they did not exist in the 1950s, and neither do the means of warfare used today. At present, we are seeing Ukraine gradually becoming an international testing ground for new technologies in the arms industry (e.g., the use of MALE-type unmanned reconnaissance and combat aircraft Bayraktar TB2), which, given the development of the arms industry, is a natural phenomenon.

It should be noted that both the Hague Convention and the protocols forming an integral part of the Convention do not contain provisions penalizing the disclosure of information about a monument resulting in the destruction, damage or looting of the cultural property. The issue of information security management therefore remains within the cognizance of the states—the keepers of heritage resources (cultural property, including monuments). This is extremely important in the context of post-war settlements of past armed conflict, although, as the history of the Nuremberg trials shows, the conviction of the actual perpetrators of crimes is in some cases very difficult and sometimes impossible.

Tangible heritage, as opposed to intangible heritage, is a non-renewable resource. The carriers of intangible heritage are people and their traditions, whereas tangible heritage is embedded in physical carriers. The destruction of a cultural asset renders it lost. The development of the digitization of heritage resources has meant that we should now protect not only physical cultural property, but also databases containing heritage information—an issue that remains outside the scope of the Hague Convention regulations.

Attention should also be drawn to the Convention's provisions on the transport of cultural objects. In accordance with Article 12 of the Hague Convention and Articles 17 and 18 of the Regulations implementing the Convention, transport of objects with the sole purpose of transporting cultural objects (within a certain territory or to another territory) is possible at the request of an interested party to the Convention. In this request, the party should indicate: the reasons for the transport, the approximate quantity of the cultural objects and a description of their significance, their current location and the place to which they are to be brought, the means of transport, the intended route and date of transport, as well as any other relevant information. Ergo, the party wishing to use the special transport of cultural objects is obliged to make public all information about the cultural objects that ensures their safety. From the point of view of security, this provision is utopian, as it would be better to send movable monuments to temporary exhibitions abroad so that the institutions organizing them would ensure their safety and carry out the necessary conservation work. Immovable objects,



wysłać zabytki ruchome na wystawy czasowe za granicę, by instytucje je organizujące zapewniły im bezpieczeństwo i wykonanie niezbędnych prac konserwatorskich. Obiekty nieruchome zaś należą w miarę możliwości zabezpieczać „na miejscu” w sposób zgodny z zasadami techniki konserwatorskiej, jednocześnie nie bojąc się zastosowania metod niekonwencjonalnych.

### Podsumowanie

Dotychczasowe doświadczenia ukraińskie pokazały, że we współczesnych konfliktach zbrojnych papierowe procedury ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktów zbrojnych są nieefektywne, a znaczenie wytworzenia zintegrowanego systemu zarządzania dziedzictwem podczas konfliktów zbrojnych i racjonalne zarządzanie polityką informacyjną nabiera szczególnego znaczenia w ochronie dziedzictwa. Tworzone po II wojnie światowej prawo międzynarodowe, w szczególności konwencję haską z 1954 r., należy uznać za archaiczne.

Bezspornie ochroną dóbr kultury obarczone jest państwo będące ich dysponentem, ale to dobrze opracowana strategia na wypadek konfliktów zbrojnych i świadomość znaczenia informacji o dobrach kultury i sposobie ich zabezpieczeń są gwarantami ich ochrony. Należy pamiętać, że najsłabszym ogniwem tych planów i strategii jest czynnik ludzki i nie należy go nigdy bagatelizować. Pierwsze dni wojny w Ukrainie ukazały, że zarówno pracownicy instytucji kultury, jak i organów administracji rządowej nie posiadają wiedzy, kwalifikacji i umiejętności w zakresie ochrony informacji o zabytkach. Problem nie dotyczy wyłącznie Ukrainy, lecz ma charakter globalny. Obecnie popełniamy te same błędy co przed II wojną światową i podczas niej. Aby informacja o zasobach dziedzictwa była skutecznie chroniona, osoby odpowiedzialne za ochronę dziedzictwa powinny być świadome efektów jej ujawnienia. Niestety środowisko muzealników, konserwatorów zabytków i innych osób związanych z ochroną dziedzictwa, a nawet decydenci polityczni nie są jeszcze przygotowani do obcowania w środowisku poufności informacji.

on the other hand, should be secured “in situ” as far as possible in a manner consistent with the principles of conservation technology, while not being afraid to use unconventional methods.

### Conclusions

The Ukrainian experience so far has shown that in modern armed conflicts paper-based procedures for the protection of cultural property in the event of armed conflicts are ineffective, and the importance of producing an integrated heritage management system during armed conflicts and rational management of information policy becomes particularly important in heritage protection. The international law created after the Second World War, in particular the 1954 Hague Convention, should be considered archaic.

It is indisputable that the protection of cultural assets is the responsibility of the state that holds them, but it is a well-developed strategy in the event of armed conflicts and an awareness of the importance of information about cultural assets and how to safeguard them that are the guarantors of their protection. It should be remembered that the weakest link in these plans and strategies is the human factor and should never be underestimated. The first days of the war in Ukraine have shown that both the employees of cultural institutions and government bodies lack the knowledge, qualifications and skills to protect information about monuments. The problem is not exclusive to Ukraine, but is global. We are currently making the same mistakes as before and during the Second World War. In order for information on heritage resources to be effectively protected, those responsible for protecting heritage should be aware of the effects of its disclosure. Unfortunately, the community of museum professionals, conservationists and others involved in heritage protection and even policy makers are not yet prepared to deal with an environment of information confidentiality.

<sup>1</sup> Konwencją haską zwykliśmy nazywać potocznie komplet następujących dokumentów, objętych końcowym aktem konferencji, podpisanym w Hadze 14 maja 1954: Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, Regulamin wykonawczy do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, a także rezolucje UNESCO wydawane po przyjęciu Konwencji [Konwencja o ochronie].

<sup>2</sup> Na konferencji w Hadze obecna była także polska delegacja państwowa, w skład której wchodził: prof. Stanisław Lorentz (przewodniczący delegacji, dyrektor Muzeum Narodowego w Warszawie), doc. dr Kazimierz Malinowski (dyrektor Muzeum Narodowego w Poznaniu), doc. dr Stanisław Edward Nahlik (pracownik Ministerstwa Kultury i Sztuki) oraz prof. Jan Zachwatowicz (kierownik Wydziału Architektury Zabytkowej Biura Odbudowy Stolicy,

były Generalny Konserwator Zabytków, autor międzynarodowego znaku obiektu zabytkowego, tzw. niebieskiej tarczy). Dla Polski przyjęcie konwencji haskiej było sprawą polityczną i dlatego też była w grupie państw, które jako pierwsze ją ratyfikowały [Convention for the Protection]. Później podpisały ją również Ukraina i Federacja Rosyjska.

<sup>3</sup> Inny pogląd prezentuje propaganda Kremla, zgodnie z którą Ukraińcy i Rosjanie są jednym narodem, a władze ukraińskie przejawiają antyrosyjskie nastawienie [Об историческом единстве].

<sup>4</sup> Symbolem niszczenia kultury rosyjskiej przez agresora rosyjskiego stał się pomnik Tarasa Szewczenki z przestrzeloną głową w mieście Borodziańka (obwód kijowski).

<sup>5</sup> [Через російську агресію].

<sup>6</sup> W tym miejscu należy poczynić uwagę, że bezpieczeństwo wewnętrzne jest jednym z istotnych elementów polityki

wewnętrznej państwa i naczelnym zadaniem polityki zagranicznej państwa.

<sup>7</sup> Na początku wojny ukraińskie instytucje kultury (muzea, teatry, kina, domy kultury itd.) wystosowały szereg pism do europejskich instytucji kultury oraz do władz Unii Europejskiej i UNESCO z prośbą o środki materialne służące do zabezpieczenia dóbr kultury. Ukraińcy zgła-

szali zapotrzebowanie m.in. na skrzynie, folię bąbelkową, generatory prądotwórcze, nawilżacze powietrza i osuszacze powietrza. Listy te były również wysyłane w prywatnych wiadomościach do muzealników z Polski i z Europy Zachodniej.

<sup>8</sup> Pomijam wszelkie spory konserwatorskie dotyczące polityki odbudowy i odtwarzania obiektów zabytkowych.

---

## Bibliografia / References

### Opracowania / Secondary sources

Chrzczonowicz Piotr, *Ochrona zabytkowego dziedzictwa kulturowego przed zagrożeniami wynikającymi z działalności terrorystycznej (część 2)*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2017, t. 21.

Długozima Anna, *Bośnia i Hercegowina – dobra kultury w czasie wojny i pokoju*, „Ochrona Zabytków” 2009, t. 62, nr 3 (246).

Grabowski Józef, *Powiększanie zbiorów i ich konserwacja w muzeach regionalnych w Polsce*, red. Zbigniew Bocheński, „Pamiętnik Muzealny” 1935, z. 4.

Mazowiecki Tadeusz, *Raporty Tadeusza Mazowieckiego z byłej Jugosławii*, Poznań–Warszawa 1993.

O’Keefe Roger, *The Protection of Cultural Property in Armed Conflict*, Cambridge 2006.

Sieroszewski Władysław, *Konwencja Haska z 1954 r. a konflikt na Bliskim Wschodzie*, „Ochrona Zabytków” 1973, t. 26, nr 3 (102).

Trzeciński Maciej, *Przestępczość przeciwko zabytkom archeologicznym. Problematyka prawno-kryminalistyczna*, Warszawa 2010.

### Akty prawne / Legal acts

Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations

for the Execution of the Convention, <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-protection-cultural-property-event-armed-conflict-regulations-execution-convention#item-4> (dostęp: 14 II 2024).

Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 (Dz.U. z 1957, nr 46, poz. 212).

### Źródła elektroniczne / Electronic sources

Culliford Elizabeth, *Google temporarily disables Google Maps live traffic data in Ukraine*, <https://www.reuters.com> (dostęp: 13 II 2024).

*Через російську агресію в Україні постраждали 902 пам’ятки культурної спадщини*, <https://mcp.gov.ua/news/cherez-rosijsku-agresiyu-v-ukrayini-postrazhdaly-902-pamyatky-kulturnoyi-spadshhyny> (dostęp: 13 II 2024).

Путин Владимир, *Об историческом единстве россиян и украинцев*, <http://kremlin.ru/events/president/news/66182> (dostęp: 8 II 2024).

---

## Streszczenie

Eskalacja rosyjsko-ukraińskiego konfliktu zbrojnego w 2024 r. wpłynęła na zmianę myślenia decydentów politycznych o ochronie dóbr kultury podczas konfliktów zbrojnych. Działania wojenne w Ukrainie ukazały, że nie da się ocalić wszystkich dóbr kultury podczas konfliktów zbrojnych, a posiadanie procedur na wypadek tych konfliktów jest niewystarczające, gdyż aby móc zastosować procedurę, trzeba mieć zaplecze osobowe i techniczne do jej realizacji. W artykule poczyniono rozważania dotyczące inkoherencji postanowień konwencji haskiej z 1954 i znaczenia informacji o zasobach dziedzictwa. Całość rozważań oparto na przykładzie trwającej wojny rosyjsko-ukraińskiej. Poczynione rozważania ukazują rolę i znaczenie bezpieczeństwa informacji w zarządzaniu dziedzictwem podczas konfliktów zbrojnych oraz mogą stanowić przyczynek do dyskusji nad uaktualnianiem i usprawnianiem aktualnych procedur.

## Abstract

The escalation of the Russo-Ukrainian armed conflict in 2024 has influenced a change in policymakers’ thinking about the protection of cultural property during armed conflicts. The hostilities in Ukraine have shown that it is not possible to save all cultural property during armed conflicts, and that having procedures in place for these conflicts is insufficient, as in order to be able to apply a procedure, one must have the personnel and technical facilities to implement it. The article makes a consideration of the incoherence of the provisions of the 1954 Hague Convention and the importance of information on heritage assets. The whole consideration is based on the example of the ongoing Russo-Ukrainian war. The considerations made show the role and importance of information security in heritage management during armed conflicts and can contribute to the discussion on updating and improving current procedures.